

sulyánál fogva nem oszlik fel egyenletesen a levegőben, azonkívül kárt csinál a butorokban és fehérművekben. A fának füstje ezekkel szemben igen hatásos és olcsó szer, de a következő feltételeket kell szem előtt tartanunk:

1. a füstnek legalább harminczhat óráig kell működnie 2. ezen kereten belül minden tizenkét órában a forgácsokat el kell égetni 3. a befüstölendő helyiség légmentesen el legyen zárva 4. lehetőleg nyers fából készített forgács használandó, ilyenkor tudnillik fehér füst képződik, mely sem a falakat, sem a butorokat nem feketíti be.

A legtöbb esetben szagos anyagot is kevernek a forgács közé, hogy az a fertőtlenítendő helyiségben kellemes illatot terjesszen.

A Palozzi által javasolt fertőtlenítő eljárás különösen a vasuti vagonokban és várótermekben alkalmaztatik. (Közli: Péch D.)

Könyv-ismertetés.

Magyar Erdészeti oklevéltár. Magyarország ezredéves fennállásának emlékére kiadja az Országos Erdészeti Egyesület. Szerkesztette és történeti bevezetéssel ellátta az egyesület megbízásából: Tagányi Károly. I. kötet 1015—1742. (Budapest, Pátria nyomda 1896.)

Irja: Sylvius.

Erdőgazdaságunk jelen fejlettségének szemlélete, a gazdálkodás terén s a szakismeretek gyarapodása, kidolgozása és terjesztése tekintetében mutatkozó újabb és újabb eredményeknek megfigyelése, a folytonos haladás közben felszínre került hiányoknak mérlegelése s az azok pótlását célzó kezdeményezések irányának, eszközeinek és sikereinek szemmel tartása mindenesetre igen érdekes s egyszersmind nagyon hasznos foglalkoztatást nyújt mindazok számára, kik a mindennapi munka

fáradtságával be nem érik. De ha eközben, nem is épen ritkán, megtörténik az, hogy egészen egyszerűnek látszó jelenségek a behatóbb szemlélet előtt homályosaknak, egész világossággal át nem tekinthetőknek mutatkoznak, bizonyosra lehet venni, hogy a mult idők feljegyzéseiben utánna kutatva megtalálhatjuk a megértés kulcsát valamely gazdaságtörténeti adatban, mely a köztudatból idők multával kitörlődött, a milyent azonban az újabb évtizedekre vonatkozólag, sőt a jelen századnak szinte egészen elejéig visszamenőleg gazdagon találhatunk feljegyezve szakirodalmunk beirt lapjain.

Sőt megfordítva is áll a dolog; amennyiben azok között a feljegyzések, gazdaságtörténeti adatok között kutatva a mai fejlettségnek olyan hiányaira lehetünk figyelmissé, amiket különben észre sem vennénk, annyira elfedi azokat a más irányu tevékenység által összehalmazott anyag; kérdések, amelyeket a közérdeklődés felvetett, de a szükséges erő, támogatás, kitartás hiánya megint eltemetett, — egészséges eszmék, továbbfejtésre érdemes gondolatok, üdvös irányzatok elevenednek meg a holt betűk között, kínálgatva magukat, hogy ha alkalmas rá az idő, ha van számukra tér, a haladás nevében új életre hívassanak, újra felszínre vettessenek.

Azért is, hogy gazdaságtörténeti adatokban oly gazdag, de másrészt azért is szívesen lapozgatok folyóiratunknak legelső évfolyamaiban, mert annak az időszaknak megfeszített munkálkodását, buzgó tevékenységét szemléltetik, a mikor a haladásnak utja kitiporva még nem volt, a mikor az állapotok megváltoztatásának szüksége kiáltó szóval hívta munkára a lappangó erőt, mikor a hívásra egymás után megjelent első munkásokat az országos közönnyel szemben a hazafias lelkesedés még nagyon

göröngyös úton vitte előre s mikor minden erőt a távol messzeségben látszó nagy célnak, a magyar erdőgazdaság megteremtésének s egészséges fejlődés felé indításának gondolata hatotta át s csoportosította közös tevékenységre.

Mindannyian tudjuk, — hiszen az e kortól kezdve kifejtett munka eredményei alkotják azt az alapot, a melyen mi szakunk ügyeit szolgáljuk, — hogy azzal a századunk közepén megindult mozgalommal vette kezdetét erdőgazdaságunk általános és egységes megalapítása. Hogy szakunkból vett hasonlattal éljek, úgy látom országunknak akkori viszonyait, mint a milyeneket az ember által megbolygatni kezdett őserdő mutat. Hozzáférhetlenebb részleteit a természet munkájának csendje fogja be; itt-ott hézagot tör beléje a művelés útjára lépett ember, kinek keze-munkája a természetével versengésre kel, de összhangra nem jutva, a versengés nyomán a pusztulás burjánzik fel; máshol a vén törzsek ezre dől le a hirtelen támadt szélrohamra, s mig testüket szétkorhasztja az idők sora, előbb csak tengődött ivadékaik a világosság éltető erejétől segítve, csakhamar betakarják üde lombátorukkal elődeik maradványait s messze elhagyják vidor fejlődésükkel számtalan testvéreiket, melyek a szomszédos állaboknak kivénült, de még fennálló fái alatt megtelepedve csak tengődnek a sötétes homályban, melyet a világosságnak visszatartott sugarai el nem oszlathatnak. Nincs egyöntetűség, nincs rend az egészben; hanem csupa tagoltság s ellentét, különbözőség lépten-nyomon.

Igy volt az ország erdőgazdálkodásánál is. A szakértelemnek, a mi alatt most nem a tudományosan, hanem a csupán gyakorlat által kiképzett szakértelmet gondolom, még csak nyoma se jelentkezett sok helyen;

az erdőbirtokos gazdálkodási rendszere az volt, a mit a napról-napra élés gondja eléje szabott. Sajnos, több helyen tévutra lépett a gazdálkodás, s erdővel borított földbirtokát káros elvekre épített rendszert követve a romlás útjára vitte, minek nyomát a legeltetéssel tönkretett erdők, a kiélt talaju s bokrokkal is gyéren fedett kopárok, a vízmosásoktól felszaggatott hegyoldalak jelzik még ma is. Ellenben, a hol az értelmes jóakarat a tapasztalatok által kitanítva erőteljes közbelépéssel ledöntötte az állapotok megjavulását gátló akadályokat s érvényre juttatta az okszerű gazdálkodásnak józan elveit, a romok közül egészséges fejlődéssel serdült elő a szaktudomány, melynek haszonhajtó alkalmazását az okszerű gazdálkodásnak egymásután jelentkező eredményei, az általános gazdasági állapot emelkedése, a jövedelmezés gyarapodása stb. igazolták. Így az állami birtokon és több-nagyobb uradalom erdőtelkein.

Az ország erdőgazdaságának fejlettségében a sokfelé tagoltságot, fokozatot, különbözőséget az általános fejlődés érdekében multhatatlanul rendezni kellett, a mi azonban csak az erdőgazdasági ügyek intézésének, az erdőgazdálkodás kormányhatósági ellenőrzésének egységes és szilárd alapra helyezésével történhetett, és pedig sikeresen csak úgy, ha ez az alap az egyéni és a köz-érdek közt mindenben felmerülő ellentéteknek kiegyenlítésére való figyelemmel s egyszersmind a helyi viszonyok különleges követelményeihez való alkalmazkodásra lehetőséget nyújtva épült fel.

Azok a szakférfiak, a kik a nagy munkának kezdeményezői s a kezdet hatalmas nehézségeinek leküzdői voltak, feladatukat tisztán ismerték. Az akkori viszonyok türehetlen voltát s romlás felé vezető irányát jól látták;

ismerték, mily nagy kiterjedésű területek hevernek a kezeléshez nem értő birtokosok tulajdonában lomhán; sok panaszszót hallhattak az ország érdekeire mérhetetlenül káros ama „gazdálkodási rendszer“ ellen, a mit méltán neveztek el rablógazdaságnak, s mely sok erdőnek pusztulását, sok termőtalaj megromlását okozta; s élénk szóval figyelmeztettek azokra a nagy eredményekre, a miket a rendszeres erdőgazdálkodás tudománya mindenütt, a hol lábát megvetette, a birtokos nagy hasznára felmutatott. De egyszersmind felfogták s híveket keresve megszünetelen hirdették az ország erdőgazdaságának általános fellendítésére szükséges alap megteremtésének gondolatát is, ezt az alapot lehető részletes erdő törvényben jelölve meg.

Csakhogy szinte legyőzhetlen akadályképen mindjárt eleinte szembeötlött az ország általános gazdasági s főképen erdőgazdasági viszonyainak részletekben való hiányos ismerése. Maga Erdödi (Divald) Adolf, a ki az előkészítés munkájában igen tevékeny részt vett, figyelmeztetett erre s az erdő törvény-javaslat készítésével foglalkozó bizottmánynak 1866. évi február hó 16. i ülésében*) újból ismétli figyelmeztetését. „Nem hallgattam el“ — ugymond — „abbeli aggodalmam sem, miszerént aligha leszünk képesek eddigi erdő törvényeink hiányosságait — erdészeti viszonyaink mellőzhetlen ismeretének hosszabb időt és előleges törvényhozási intézkedéseket igénylő megszerzése előtt egészen s tökélyesen betölteni.“ Hogy pedig mily nagy súlyt fektetett a viszonyok alapos megismerésének szükségére, kitűnik következő szavaiból:

*) L. „Erd. Lapok“ 1866. évf. 97. és. köv. old.

„A míg ezeket nem tudjuk, könnyen hozhatnánk egyes törvényeket, melyeknek hazai viszonyainkban nincsen alapjuk vagy azokkal épen ellenkezőket; könnyen sujthatnánk igazolhatlan tulszigor által egyeseket vagy egész osztályokat: szóval holt gyermeket szülhetnénk, melyet a haza nem szeretettel ápolni, de megszomorodott szívvvel eltemetni készítve érezhetné magát.“ S épen azért megelégednék csupán részleges alkotással is, mondván: „Ismételni bátorodom tehát, hogy szerény nézetem szerint célszerűbb lenne talán, nem már is kimerítő erdőtörvény-javaslatot készítenünk, de inkább oda törekednünk, mikép törvényhozásunk hazai erdészetiünkre nézve a legfőbb elvek megállapítása és a legégetőbb kérdések elintézése mellett úgy intézkednék, hogy 1. erdőgazdaságunk legnyomasztóbb békóitól megszabaduljon; 2. mielőbb azon adatok birtokába juthassunk, melyek létkérdéseink rendezése után egy kimerítő erdőtörvény-javaslat készítését lehetítenék; 3. az erdőtulajdon biztossága szilárd alapokra fektessék; 4. a szakismeret magyar nyelven való meghonosítása, előmozdítása és terjesztése eszközöltessék.“

Az erdőtörvény Erdödi Adolfnak nyilatkozatai után tizenhárom esztendővel alkottatott meg. A közben letelt idő alatt szaklapunk a törvény létrehozásának ügyével folyton foglalkozott, s igen sok és értékes adattal járult hozzá ama hiányosságnak pótlásához, melyet Erdödi annak idején felpanaszolt.

E hiányt azonban egészen eloszlatottnak mondani nem lehet. A pótlás munkájának két irányra kellett volna egyaránt kiterjeszkednie, melyeknek eredményei együttesen s egymással összevetve nyújthatnak csak elegendően biztos kilátást sikerre oly tevékenységet illetőleg, melynek

nagy célja egy ország valamely gazdasági ágának általános fellendülése. A munka egyik irányban gazdag eredményhez juttatott, s a gazdasági állapot fejlettségi viszonyairól az egész országra nézve eléggé részletes képet szemléltetett; másik irányban azonban, a mi ugyanis a gazdasági ág történeti fejlődésének ismeretét illeti, a század elejéig is alig hatolt vissza, s a korábbi évszázadokra nézve a homályosságba alig tudott egy-két világító sugarat bocsátani.

Másfél évtized tapasztalatai nyújtanak már támpontokat egyfelől az erdőtörvénynek, mint a magyar erdészeti fejlődésére szolgáló szilárd alapnak birálatára, másfelől az erdőgazdaság fejlődésének s azóta elért eredményeinek, kialakult irányzatainak közgazdasági szempontból való mérlegelésére.

Az általános felfogás tekintetében lehetetlen meg nem látni a javulást. A törvény intencziói életre keltek s a holt betűk közül a gyakorlat terére kiáramolva a viszonyoknak folyton kedvezőbb alakulását idézik elő. A gazdálkodásnak okszerű elvei minden irányban tért hódítanak, s a birtokosok részint az évről-évre gyarapodó jövedelmezésben, részint legalább is a jövőre jó kilátást nyújtó gazdasági eredményekben nyilván való megnyugtatót találnak a haladás iránya által megjelölt s általuk eleinte több-kevesebb idegenkedéssel követett gazdálkodási rendszer helyességére nézve.

A javulás azonban minden körre nézve kiterjedtnek s már most teljesen megállapodottnak nem mondható. Könnyű megérteni miért. Az ok az erdőgazdálkodás sajátosságában van, mely a teljesített munka fáradságának megjutalmazását csak a már teljesen rendezett gazdaságban adja meg hiánytalanul és egyidejűleg, egyebütt azonban, a hol a fáradság jó részét múltban elkövetet

hibák helyrehozása igényli, a megjutalmazás annál meszszebbre esik a jövőbe, mennél rosszabbak a jelen gazdasági viszonyai. Ilyen kedvezőtlen viszonyok közt nehéz elosztatni az idegenkedést, melylyel a birtokos a befektetéseket kívánó rendszeres kezelés iránt viseltetik, s az ilyen helyen úgy a törvény, mint kormányhatalmi beavatkozásra alapot nyújtó intézmény, valamint a lelkiismeretes kezelő tisztnek szakértő felfogása a birtokos előtt indokolatlanul tulszigorúnak mutatkozik, a minek aztán alig lehet más a következménye, mint a törvény jó intencziójának tulzott s igazságtalan bírálata egyfelől, másfelől pedig, a mi reánk nézve érezhetőbb kényelmetlenséget okozhat, az erdőtiszt működési szabadságának korlátozása, a birtokos által jól fel nem fogott érdekek szolgálatában kifejtett tevékenységének s buzgóságának kellő mértéken alul maradó méltánylása s ebből folyólag az ő fáradságának, munkájának megérdemlettnél alacsonyabb értékű megjutalmazása.

A mi e szerint az általános felfogásnak kedvezőbb irányba tereléséhez a jelzett szempontokból hozzá járulhat, kétségtelenül úgy a gazdálkodás fejlődése tekintetében országos érdekeknek előmozdításával, valamint a gazdasági ág alkalmazottainak munkálkodásuk terén való támogatása s helyzetük egyébképen való javítása tekintetében e különleges érdekek szolgálatával egyaránt igen hasznosnak igérkezik.

Ebben az irányban tett hatalmas lépésnek tartom annak a műnek kiadását, mely Bedő Albert egyesületi alelnökünk indítványának elfogadásával három évvel ezelőtt vétetett munkába s mely három vaskos kötetben e hó végén kerül ki a nyomdából.

A hatalmas munkához az okmányok gyűjtője, Tagá nyi

Károly, irt igen nagy tanulmányra és tájékozottságra valló történelmi bevezetést, melynek alapul vétele mellett megkísérlem a mű tartalmának, használhatóságának s kiváló becsének rövid ismertetését és méltatását.

(Folyt. köv.)

Vadászati tárcza.

A gödöllői udvari vadászatok eredményei az 1895. évről.

Irta: Kallina Károly m. kir. főerdőmester.

Az 1894/95. évi tél, melynek zordonsága minden szakszerű vadász szívét aggodalommal töltötte el, a gödöllői királyi udvari vadászterületen is érezhető károkat okozott a vadállományban és csupán a vad különböző nemei szerint berendezett etetőhelyek folytonos ellátása, ugyszintén szorgalmasan üzött pusztítása mindama kártékony vadaknak, melyek az ország különböző részeiből ide seregelve a hidegtől megdermedt vadnak biztos elejtése által óriási károkat okozhattak volna — tették lehetővé, hogy a gödöllői udvari vadászatok 1895. évi eredménye mégis oly kiváló helyet foglal el hazánk ezen évi löjegyzékei között.

Mint minden évben, úgy a mult vadász esztendőben is Ferdinánd toskanai nagyherceg ő Fensége nyitotta meg a gödöllői udvari vadászatok sorát, ki Lilien báró hadsegéd és cs. és kir. kamarás kíséretében 1895. év szeptember 12.-én Gödöllőre érkezett és a rá következő napon a szarvascserkészetet a valkói m. kir. erdőgondnokság kerületében megkezdvén, a mácsai és visegrádi erdőgondnokságok kerületében jó sikerrel folytatta. A mult vadászidényben tartott vadászatokon Ő felségén a királyon kívül részt vettek még Leopold bajor herceg, Lichtenstein herceg Ő fensége a király főudvarmestere, Paar gróf főhadsegéd, Gelbsattel báró bajor százados, Alberti gróf szárnysegéd és dr. Kersel udvari orvos; azonkívül mint külön meghívott vendégek részt vettek még báró Nopcsa, Ő felsége a királyné volt főudvarmestere, és Ludvig m. kir. államvasuti főigazgató.